

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)
філологічний факультет

Кафедра зарубіжної літератури, теорії літератури та слов'янської філології

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Генеалогія творчості, або Як з'являються художні твори

вибіркова

Освітньо-професійна програма **Філологія: Зарубіжна література та теорія літератури»**

Спеціальність **035 Філологія (зарубіжна література та теорія літератури)**

Галузь знань **03 Гуманітарні науки**

Рівень вищої освіти **другий (магістерський)**

філологічний факультет

Мова навчання **українська**

Розробники: кандидат філологічних наук, асистент, асистент кафедри
зарубіжної літератури, теорії літератури та слов'янської філології Оксана
Михайлівна Матійчук

Профайл викладача (-ів) http://philology.chnu.edu.ua/?page_id=286

Контактний тел. 0978352465

E-mail: o.matiychuk@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1885>

Консультації

Очні консультації: щотижня у четвер з 15 до 16 год. або за попередньою домовленістю телефоном чи e-mail.

Онлайн-консультації: Щодня, за винятком вихідних днів, через e-mail чи Facebook

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Навчальна дисципліна покликана сформувати уявлення про те, як народжується художній твір, який його шлях від початкової ідеї до кінцевого продукту у вигляді паперової книги чи e-book. Вона знайомить з наявними сьогодні літературознавчими підходами, що займаються дослідженням процесів творчості – на основі збережених рукописів, редакцій, чернеток тощо, а також і власних рефлексій авторів (-ок) про їхню роботу, багато із яких наголошують на моменти „осяяння та натхнення“, а дехто говорить про „математичну модель розрахунку“ (як-от батько детективу Едгар По). Матеріальні сліди творчості (їх зазвичай зберігають літературні архіви, музеї чи бібліотеки, а ми працюватимемо з вибраними копіями) – надзвичайно цікаві речі, які дозволяють нам бодай частково реконструювати той іноді дуже тривалий процес, перш ніж автор віддасть своє творіння у видавництво (про їхню роботу та стосунки з авторами ми говоримо також ☺). А ще під час курсу ми дізнаємося, без якого запаху не міг творити знайомий нам усім німецький класик Фрідріх Шиллер та яка роль опіатів в історії літератури.

Знання текстово-генетичних аспектів та паратекстуальних явищ дає можливість фахівцям-філологам глибше і повніше аналізувати художні твори, робота з текстологічними матеріалами посилює інтерес до письменницької діяльності та особистостей авторів.

2. Мета навчальної дисципліни:

Метою навчального курсу є ознайомлення студентів із „секретами“ творчої діяльності письменників (-ниць), сучасними дослідженнями процесів літературного письма, передусім в текстологічному аспекті, із способами та методиками вивчення рукописної авторської спадщини у вітчизняному та зарубіжному літературознавстві. Студентам пропонується для опрацювання також ряд поетологічних текстів, у яких самі автор(к)и пояснюють важливі для них у процесі роботи моменти чи пропонують своєрідні «моделі» письма, а також рукописні редакції вибраних художніх творів (короткої прози, поезій).

3. Завдання – оцінювати й застосовувати літературознавчі дослідження «третього виміру літератури» (за Луї Е), розуміти комплексність когнітивних процесів під час творчості, знати наявну сьогодні типологію стратегій письма, розроблену в французькому та німецькому науковому дискурсі, вміти аналізувати поетологічні тексти, які містять авторські описи власної «моделі» чи стратегії творчості.

4. Пререквізити. Теорія літератури, історія літератури, філософія, історія, культурологія, психологія, мистецтвознавство, лінгвістика

5. Результати навчання

знати: основні засади літературознавчих підходів до вивчення рукописної авторської спадщини української та зарубіжної науки, сучасні типологічні та структурні моделі авторського письма.

вміти: аналізувати поетологічні авторські тексти, оволодіти сучасною термінологією сучасних літературознавчих досліджень, спрямованих на вивчення авторської рукописної спадщини, навичками аналізу поетологічних текстів.

3. Опис навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни «Генеалогія творчості, або Як з'являються художні твори»											
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекцій	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання

Денна	6	3	4	120	2	16	16			82	6	залік
Заочна	6	3	4	120	2	4	4			106	6	залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. Літературна спадщина письменника як культурний об'єкт. Актуальний стан та історія вивчення авторської спадщини											
Тема 1. Літературна спадщина письменника як культурний об'єкт. Актуальний стан та історія вивчення авторської спадщини.	30	4	4		1,5	20,5	30	1	1		1,5	26,5
Тема 2. Вивчення та дослідження рукописної спадщини: досвід текстології, едиційної філології та генетичної критики.	30	4	4		1,5	20,5	30	1	1		1,5	26,5
Разом за ЗМ1	60	8	8		3	41	60	2	2		3	53
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Роль автора: від медіума до творця. Типологія стратегій та моделей літературного письма.											
Тема 1. Творчий акт як процес. Стратегії та моделі літературного письма.	30	4	4		1,5	20,5	30	1	1		1,5	26,5
Тема 2. Поетологія творчості (на матеріалі есе Едгара Аллана По, Владіміра Маяковського, Готтфріда Бенна, Рози Ауслендер)	30	4	4		1,5	20,5	30	1	1		1,5	26,5
Разом за ЗМ 2	60	8	8		3	41	60	2	2		3	53
Усього годин	120	16	16		6	82	120	4	4		6	106

3.2.1. Теми практичних занять

№	Назва теми
1	Есе „Філософія творчості“ Е.А.По: чи може написання вірша відбуватися майже за „математичним розрахунком“?
2	Стратегії творчої діяльності В.Маяковського – чи актуальні сьогодні його поради, викладені в есе „Как делать стихи“?
3	„Тут я веду боротьбу зі словами“, - буковинська письменниця Роза Ауслендер в есе „Усе може бути мотивом“ про свої стратегії та способи написання
4,5	Спроба реконструкції процесів письма на основі роботи з редакціями вибраних поезій (Рози Ауслендер, Пауля Целана та ін.)

3.2.2. Тематика індивідуальних завдань

№	Назва теми
1	Провести власне міні-дослідження: Чи є в чернівецьких літературних музеях авторські рукописи? Якщо так, які рукописи там зберігаються?
2	Опрацювати на власний вибір одну зі статей текстологічного збірника «Спадщина», що стосується питань збереження рукописної спадщини українських авторів чи проблем архіву.
3	Для тих, хто володіє німецькою чи французькою мовами: Прореферувати одну зі статей едиційних філологів чи генетичних критиків (наявні копії).
4	Знайти приклади цікавих випадків атрибуції та атетези (підтвердження чи заперечення авторства) в українській чи зарубіжній літературі

3.2.3. Самостійна робота

№	Назва теми
1	Опрацювати працю Д.Лихачова «Текстология. Краткий очерк».
2	Опрацювати на власний вибір одну зі статей текстологічного збірника «Спадщина», що стосується питань публікації творів українських авторів чи підготовки академічних видань, або ж одну з інших статей з рекомендованої літератури.
3.	Опрацювати доступний україно- та російськомовний матеріал на предмет того, хто з письменників висловлюється про власні стратегії написання. До якої стратегії можна віднести їх спосіб роботи?
4.	Опрацювати главу праці Зоф'ї Мітосек про генетичну критику.
5.	Авторські малюнки на полях авторських рукописів: для чого і про що можуть нам розповісти?
6.	Прочитати та проаналізувати поетологічні есе сучасних українських авторів (-ок)

4. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) відповідь студента.

Формами підсумкового контролю є залік.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- проекти (індивідуальні та командні, дослідницько-творчі проекти);
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

**Розподіл балів, які отримують студенти
(залік)**

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)				Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2			
T1	T2	T3	T4	40	100
15	15	15	15		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

5. Рекомендована література

5.1. Базова (основна)

1. Єрмоленко Володимир. Далекі. Близькі. Есеї з філософії та літератури. – ВСЛ, Львів, 2015.
2. Лихачев Д. С. Текстология. На материале русской литературы X-XVII вв. – Издательство Академии наук СССР, Москва-Ленинград, 1962. – 605 с.
3. Лихачев Д. С. Текстология. Краткий очерк. – «Наука», Москва-Ленинград, 1964. – 102 с.
4. Літературознавча енциклопедія, том 2. М-Я. [автор-укладач Ковалів Ю. І.] – К. : Видавничий центр «Академія», 2007. – 622 с.
5. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / Зофія Мітосек // [Переклав з польської Віктор Гуменюк, науковий редактор В. І. Іванюк]. – Сімферополь : Таврія, 2003. – 408 с.
6. Лотман Ю.М. В школе поэтического слова. Пушкин. Лермонтов. Гоголь. – Москва, «Просвещение», 1988. – 348 с.
7. Мітосек З. Теорії літературних досліджень / Зофія Мітосек // [Переклав з польської Віктор Гуменюк, науковий редактор В. І. Іванюк]. – Сімферополь : Таврія, 2003. – 408 с.
8. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. [За ред. Марії Зубрицької]. – [2-е вид., доповнене]. – Львів : Літопис, 2002. – 832 с.
9. Спадщина : Літературне джерелознавство, текстологія / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. [ред. колегія : Бородін В., Бурлака Г., Гальченко С. та ін.] – К. : ПЦ «Фоліант», 2004. – Т. 1 : Пам'яті Миколи Сиваченка. – 324 с.
10. Спадщина : Літературне джерелознавство, текстологія / Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. [ред. колегія : Бородін В., Бурлака Г., Гальченко С. та ін.] – К. : ПЦ «Фоліант», 2004. – Т. 2. – 400 с.
11. Тимина С.И. Путь книги. – ЛГПИ им. А.И.Герцена, Ленинград, 1975. – 152 с.
12. Томашевский Б.В. Писатель и книга. Очерк текстологии. – Государственное издательство «Искусство», Москва, 1959. – 278 с.
13. Bockelkamp Marianne. Analytische Forschungen zu Handschriften des 19. Jahrhunderts. Am Beispiel der Heine-Handschriften der Bibliothèque Nationale Paris / Marianne Bockelkamp. – Hamburg : Dr. Ernst Hauswedell & Co., 1982. – 144 S.
14. Brenner-Wilczek Sabine. Renimations des kulturellen Gedächtnisses – Literaturarchive und ihre Traditionslinien. In: Brenner-Wilczek Sabine, Singh Sikander (Hrsg.): „...das hohe Geistergespräch“. Über Literatur im musealen und digitalen Raum. – Aisthesis Verlag, Bielefeld, 2008. – S. 151-153.
15. Cepl-Kauffmann Gertrude: Archiv –Diskurs – Ausstellung. Vom Reiz des Entdeckens und Zeigens. In: In: Brenner-Wilczek Sabine, Singh Sikander (Hrsg.): „...das hohe Geistergespräch“. Über Literatur im musealen und digitalen Raum. – Aisthesis Verlag, Bielefeld, 2008. – S. 67-70.
16. Golz Jochen: Verwahrung oder Vernutzung von Handschriften? Ausstellungs-Erfahrungen aus dem Goethe- und Schiller-Archiv. In: In: Brenner-Wilczek Sabine, Singh Sikander (Hrsg.):

„...das hohe Geistergespräch“. Über Literatur im musealen und digitalen Raum. – Aisthesis Verlag, Bielefeld, 2008. – S. 61-66.

17. Grésillon Almuth. Literarische Handschriften : Einführung in die «critique génétique» / Almuth Grésillon. – Bern : Peter Lang Verlag, 1999. – 310 S.

18. Hay Louis. Die dritte Dimension der Literatur. Notizen zu einer «critique génétique» / Louis Hay // Poetica. Zeitschrift für Sprach- und Literaturwissenschaft. – 16. Band, Jahrgang 1984. – Amsterdam : Verlag B. R. Grüner, 1984. – S. 307 – 323.

19. Hurlebusch Klaus. Buchstabe und Geist, Geist und Buchstabe. Arbeiten zur Editionsphilologie. – Peter Lang Internationaler Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main, 2010. – 376 S.

20. Kanzog Klaus. Einführung in die Editionsphilologie der neueren deutsche Literatur. – Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1991. – 231.

21. Nutt-Kofoth Rüdiger, Plachta Bodo (Hrsg.). Editionen zu deutschsprachigen Autoren als Spiegel der Editions Geschichte. Bausteine zur Geschichte der Edition / Rüdiger Nutt-Kofoth, Bodo Plachta. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2005. – 470 S.

22. Ortner Hanspeter. Schreiben und Denken / Hanspeter Ortner. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2000. – 636 S.

23. Scheibe Siegfried. Kleine Schriften zur Editions Wissenschaft / Siegfried Scheibe. – Weidler Buchverlag Berlin, 1997. – 318 S.

24. Werner Richard Maria. Lyrik und Lyriker. Eine Untersuchung. Beiträge zur Ästhetik I. Hrsg. von Theodor Lipps und Richard Maria Werner / Richard Maria Werner. – Hamburg und Leipzig : Verlag von Leopold Voss, 1890. – 638 S.

5.2. Допоміжна

1. Гришунин А.Л. Исследовательские аспекты текстологии. – Москва, Наследие, 1998. – 413 с.

2. Ефимова С.Н. Записная книжка писателя: стенограмма жизни. – «Совпадение», Москва, 2012. – 390 с.

3. Зайцева И.А. Повесть о капитане Копейкине (К истории цензурной редакции). Н.В.Гоголь. Материалы и исследования. Вып. 2. – Москва, ИМЛИ РАН, 2009. – с.133-147.

4. Івакін Юрій. Нотатки шевченкознавця. – «Радянський письменник», Київ, 1986 р. – 310 с.

5. Ігнатенко В.Л. Невідомий автограф роману Квітки-Основ'яненка // Радянське літературознавство. Наукові записки. Книга 5-6. – Видавництво Академії наук УРСР, Київ, 1940. – с. 213-229.

6. Назаревський О.А. З епістолярної спадщини Гоголя // Радянське літературознавство. Наукові записки. Книга 5-6. – Видавництво Академії наук УРСР, Київ, 1940. – с. 319-328.

7. Марголина Софья. Размышления об одном варианте (Стихотворение Осипа Мандельштама «За гремучую доблесть грядущих веков...»). – «Континент. Литературный, общественно-политический и религиозный журнал». - № 62, 1990. – с. 299-313.

8. Burger Hermann. Die allmähliche Verfertigung der Idee beim Schreiben. Frankfurter Poetik-Vorlesung. – S. Fischer Verlag, F/Main, 1986. – 108 S.

9. Eigler Gunther, Jechle Thomas, Kolb Monika, Winter Alexander. Textverarbeiten und Textproduzieren. Zur Bedeutung externer Information für Textproduzieren, Text und Wissen / Gunther Eigler, Thomas Jechle, Monika Kolb, Alexander Winter. – Tübingen : Gunter Narr Verlag, 1997. – 224 S.

10. Gellhaus Axel. Textgenese als poetologisches Problem / Axel Gellhaus. In: Gellhaus Axel (Hrsg.) : Die Genese literarischer Texte. Modelle und Analysen. – Würzburg : Königshausen und Neumann, 1994. – S. 11–24.

11. Gödden Walter. «Stoffe, die im Kopf rumoren». Stichworte zur literarischen Arbeitsweise / Walter Gödden. In: «Ich, Feder, Tinte und Papier». Ein Blick in die Schreibwerkstatt der Annette von Droste-Hülshoff. Katalog zu gleichnamigen Wanderausstellung des Westfälischen Museumsamtes, Landschaftsverband Westfalen-Lippe, Münster. – Paderborn : Ferdinand Schöningh Verlag, 1996. – S. 11–37.

12. Hampel Heide (Hrsg.). Federlese. Wer schrieb Franziska Linkerhand? Brigitte Reimann 1933-1973. Fragen zu Person und Werk. – Literaturzentrum Neubrandenburg e. V. 1998. – 172 S.
13. Höller Hans. Textgenese und Poetologie. Ingeborg Bachmanns Gedicht *Kleine Delikatessen* / Hans Höller. In : Haslinger Adolf, Gottwald Herwig, Holl Hildemar (Hrsg.). Textgenese und Interpretation. Vorträge und Aufsätze des Salzburger Symposions 1997. – Stuttgart : Verlag Hans-Dieter Heinz, Akademischer Verlag Stuttgart, 2000. – S. 104–121.
14. Hurlebusch Klaus. Deutungen literarischen Arbeitsweisen. In : Editionsprobleme der Literaturwissenschaft besorgt von Norbert Oellers und Hartmut Steinecke / Klaus Hurlebusch // Zeitschrift für deutsche Philologie. – 105. Band. – 1986. – S. 4–41.
15. Ingarden Roman. Das literarische Kunstwerk / Roman Ingarden. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1960. – 430 S.
16. Knöpfle Iris. Textgenese im Detail. Eine Untersuchung am Beispiel von Arthur M. Millers Roman «Das nördliche Gestirn» / Iris Knöpfle. – Augsburg : Wißner-Verlag, 2006. – 514 S.
17. Lapchine Nadia, Lartillot Françoise u.a. (Hrsg.). Gedächtnis- und Textprozesse im poetischen Werk Erich Arendts. – Peter Lang Verlag, Bern 2012. – 260 S.
18. Radecke Gabriele. Vom Schreiben zum Erzählen. Eine textgenetische Studie zu Theodor Fontanes «L'Adultera» / Gabriele Radecke. – Würzburg : Verlag Königshausen & Neumann GmbH, 2002. – 346 S.
19. Tresch Christine (Hrsg.): Schreibweisen. Autorinnen und Autoren aus der Schweiz über ihre Arbeit. – bocos druck, Zürich. 1994. – 113 S.

6. Інформаційні ресурси

1. Відділ рукописних фондів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.ilnan.gov.ua/rukopys.htm>
2. Маяковский В. Как делают стихи. – Електронний ресурс: <http://www.stihi-rus.ru/1/Mayakovskiy/200.htm>
3. Омилянчук С. П. Текстология. Электронная копия учебного пособия из электронной Библиотеки Центра дистанционного образования МГУП / С. П. Омилянчук [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bookred.ru/books_113488.html
4. По Э.А. Философия творчества. – Електронний ресурс: http://www.lib.ru/INOFAANT/POE/poe1_3.txt
5. Томашевский Б. Писатель и книга. – Електронний ресурс: <http://imwerden.de/cat/modules.php?name=books&pa=showbook&pid=1500>